

О.А. Осовський, к.е.н., доц.
Житомирський державний технологічний університет

СУТНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО ДИЗАЙНУ В МЕНЕДЖМЕНТІ ТА ЙОГО ПАРАМЕТРИ

В епоху розвитку інформаційного суспільства економіка дедалі більшою мірою залежить від знань та інформації. Інформаційна економіка спричинила істотні зміни у діяльності суб'єктів господарювання, модернізувала характер їх діяльності, що обумовило якісно нові способи їх структуризації та використання інших моделей координації внутрішніх елементів. Динамічні зміни зовнішнього середовища детермінували появу нових типів підприємств: матричних, мережевих, віртуальних, оболонкових тощо, здатних адаптуватися до змін. Модифікація економічної системи та внутрішньої будови фірм змінює і розвиває термінологію економічної науки. Позначився перехід від традиційного терміна «організаційна структура» (organizational structure) до більш абстрактного та модерного – «організаційний дизайн (архітектура)» (organizational design або organizational architecture). Англomовний термін «організаційний дизайн» тлумачиться як комплекс заходів щодо «розподілу всередині організації обов'язків, цілей і завдань, ..., а також механізм контролю за діями співробітників». На Заході цей термін набув поширення з середини ХХ століття. Фундаторами вчення про організаційний дизайн були П.Лоренс, Дж.Лорш, А.Райс, Дж.Томпсон, П.Блау, Р.Шоенхерр, Дж.Чайлд, Р.Менсфілд, Дж.Хейдж і М.Айкен, Дж.Гелбрейт, Д.Надлер, М.Тушман та ін. Цілісну теорію організаційного дизайну розробив Генрі Мінцберг у книзі «Структура в кулаці: створення ефективної організації», виданій у 1983 р.

Організаційний дизайн є розвитком організаційної структури в умовах, коли в інформаційну епоху на рівні фірм спостерігається «взаємопроникнення адміністративно-бюрократичних і ринкових економічних зв'язків». Потенціал підприємництва дедалі більше використовується через створення організації з внутрішнім ринком, підрозділи якої обмінюються результатами своєї діяльності. Іншими словами, внутрішня будова, пристосовуючись до нових умов, практично переходить від чіткої структуризації до деструктуризації. Саме деструктурована організація у сучасній економічній теорії асоціюється з організаційним дизайном.

Реалізація інтегрованого підходу в управлінні деструктурованою (рухливою) організацією, застосування інструментів, що забезпечують гнучкість і адаптивність її організаційних структур, розвиток соціальної та екологічної складових бізнесу, постійне удосконалення бізнес-процесів, технологій, інновацій та якості управління взагалі формують унікальні конкурентні переваги у динамічному бізнес-середовищі.

Г.Мінцберг виділяє дев'ять параметрів дизайну при організаційному проектуванні: 1) визначення кількості робочих завдань щодо посадових позицій; 2) визначення рівня стандартизації праці за кожною позицією; 3) визначення вимог до навичок і знань за кожною посадою; 4) визначення принципу групування посадових позицій у малі і більші організаційні одиниці; 5) визначення розміру організаційної одиниці та кількості працівників у ній; 6) визначення рівня стандартизації випуску кожного працівника або кожного підрозділу; 7) визначення механізмів взаємодії між посадами і підрозділами; 8) визначення міри відповідальності і делегування права ухвалення рішення; 9) визначення міри права делегування завдань між функціональними і лінійними підрозділами.

Виконання організаційного дизайну, яке полягає у проектуванні та раціоналізації діючих організаційних структур управління, можливе лише на чітко науковій методологічній основі, якою є система принципів формування організаційних структур управління. Такими принципами є: принцип єдності мети; принцип первинності функцій і вторинності структури; принцип функціональної замкнутості підрозділів апарату управління; простота організаційної структури; принцип єдності розпорядництва.

Перелічені принципи побудови організаційних структур управління взаємопов'язані та взаємозумовлені. Кожен з них має самостійне значення, але тільки спільне їх використання забезпечує комплексний, науковий характер системи управління. Методологічні принципи організаційного проектування забезпечують реактивність і адаптивність структури організації до викликів зовнішнього середовища, підвищують ефективність управління взагалі.